

16. Коркушко О.В., Хавинсон В.Х., Бутенко Г.М., Шатило В.Б. Пептидные препараты тимуса и эпифиза в профилактике ускоренного старения. – СПб.: Наука, 2002. – 202 с.
17. Крутько В.Н., Большаков А.М. Оптимизированная методика определения скорости старения человека // Вестник С-ПГМА им. И.И.Мечникова. – 2004, № 2. – С.76-79.
18. Минц А.Я., Дубина Т.Л. Показатели функционального состояния нервной системы в определении биологического возраста и введение поправки в его вычисление // Геронтология и гериатрия. 1984. Ежегодник. Биологический возраст. Наследственность и старение. – Киев, 1984. – С. 62-66.
19. Плачинда Ю.И., Нягу А.И. Способ определения жизнеспособности и прогнозирования предстоящей продолжительности жизни человека // Пробл. старения и долголетия. – 2002, Т. 11. – С. 133-139.
20. Подколзин А.А., Крутько В.Н., Донцов В.И. Количественная оценка показателей смертности, старения, продолжительности жизни и биологического возраста // Профилактика старения. – 1999, Вып. 2. – <http://medi.ru/doc/70.htm>
21. Подколзин А.А., Крутько В.Н., Донцов В.И. и др. Количественная оценка показателей смертности, старения, продолжительности жизни и биологического возраста. Учебно-методическое пособие для врачей. – Москва, 2001. – 54 с.
22. Псядло Э.М., Демидова Т.В., Антошина Е.В., Плетос И.В. Метод экспресс-диагностики биологически активного возраста моряков // Вісник морської медицини. – 2001, №2 (14). <http://www.port.odessa.ua/medic/ukr/library/index.html#articles>
23. Смирнова Т.М., Крутько В.Н., Донцов В.И., Подколзин А.А., Мегреладзе А.Г., Борисов С.Е., Комарницкий А.И. Проблемы определения биовозраста: сравнение эффективности методов линейной и нелинейной регрессии// Профилактика старения. – 1999, Вып. 2. – <http://medi.ru/doc/709023.htm>
24. Dean W. Biological aging measurement – clinical applications. – Los Angeles, 1986. – 397p.
25. Dean W. Biological aging measurement // J. Gerontogeriatrics. – 1998, V. 1. – P. 64-85.
26. Ingram D.K., Nakamura E., Smucny D et al. Strategy for identifying biomarkers of aging and long-lived species // Exp. gerontol. – 2001, V. 36. – P. 1025-1034.
27. McClean G.E. Biomarkers of age and aging // Exp. Gerontol. – 1997, V. 32. – P. 87-94.

Н.І. ЖИГАЙЛО

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ БАГАТОВИМІРНОЇ ПРИРОДИ ТА ПОБУДОВИ ОСОБИСТОСТІ

У статті потрактовано методологічні засади розуміння багатовимірної природи та побудови особистості, висвітлено психологічні аспекти формування релігійної свідомості особистості студентської молоді, досліджено співвідношення рівнів релігійної свідомості організованих та неорганізованих віруючих.

В статье рассмотрены методологические основы понимания многогранной природы и строения личности, освещены психологические аспекты формирования религиозного сознания личности студенческой молодежи, исследовано соотношение уровней религиозного сознания организованных и неорганизованных верующих.

In clause is submitted methodological principles of understanding many-sided of a nature and structure of the person, the psychological aspects of formation of religious consciousness of the person of student's youth are stated, the parity of levels of religious consciousness organized and unorganized of the believers is investigated.

У процесі розбудови психологічної концепції особистості вчені виділяють два діаметрально протилежні напрями — ідеографічний, тобто описовий, художній (В. Дільтей, К. Роджерс та ін.), і номотетичний, або нормативний, мірний, науковий (Г. Олпорт, В. Штерн, О. Лазурський). Крайнощі цих двох напрямів певним чином долає еkleктичний підхід (З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, Е. Фром та ін.).

У запропонованій В. Моргуном моністичній концепції багатовимірного розвитку особистості передбачено три етапи, або кроки, сходження від абстрактного до конкретного (позначимо їх як I, II, III).

I. На першому етапі такого сходження за вихідну «клітинку», або засадово-межову абстрактну одиницю аналізу, обрано категорію «діяльної особистості» [20, с. 28]. Діяльність особистості автор концепції тлумачить як систему людської життєдіяльності.

II. За системного методологічного розуміння особистості наступний крок конкретизації на шляху сходження від обраної абстрактної одиниці аналізу до більш конкретної її характеристики має здійснюватися відповідно до принципів:

- 1) просторово-часової орієнтації (на минуле, сучасне, майбутнє);
- 2) потребнісно-вольових естетичних переживань (небезсторонність);
- 3) змістовна спрямованість діяльності особистості (предмет-засіб--продукт; інша людина; процес; сам суб'єкт);
- 4) рівнів опанування особистістю діяльності (навчання, відображення творчості);
- 5) форм реалізації діяльності (моторна, перцептивна, мовленнєво-розумова).

III. Третій етап (крок) сходження від абстрактного до конкретного відбувається через «психологічну концептуалізацію структури зв'язків», розвитку п'яти виокремлених на другому (II) кроці п'яти інваріантів онтологізації структури діяльної особистості.

Розглядаючи діалектичне пов'язані інваріанти, В. Моргун виділяє конкретні їхні характеристики і суперечності, що задають кожній з них:

1) Просторово-часові орієнтації особистості «складаються зі співвідношення локалізації особистості у минулому, сучасному й майбутньому» і визначаються «вирішенням суперечності між буттям і небуттям матеріальних і духовних носіїв особистості — тіла людини, тих, хто її знає дiянь і творинь».

2) Потребнісно-вольові переживання особистості виявляються в емоціях та естетичних почуттях, за якими стоять наявні й напружені потреби, мотиви, особистісні смисли, цілі, настанови. Структура потребнісно-вольових переживань має вигляд певного співвідношення негативних (негідне, спотворене), амбівалентних (трагічне, комічне) і позитивних (прекрасне, піднесене) почуттів.

3) Змістовна спрямованість діяльності особистості відповідає усталеній системі поділу праці й онтогенезу суб'єкта діяльності і складається за змістом з таких її видів: а) спрямованість на предметно-Знарядево-результативне перетворення природи (праця у вузькому розумінні); б) спрямованість на суб'єктно-знакове пізнання й перетворення інших людей (спілкування); в) спрямованість на перетворення способів власної активності (гра, ритуал); г) спрямованість на перетворення самого себе („самодіяльність" за терміном С. Рубінштейна).

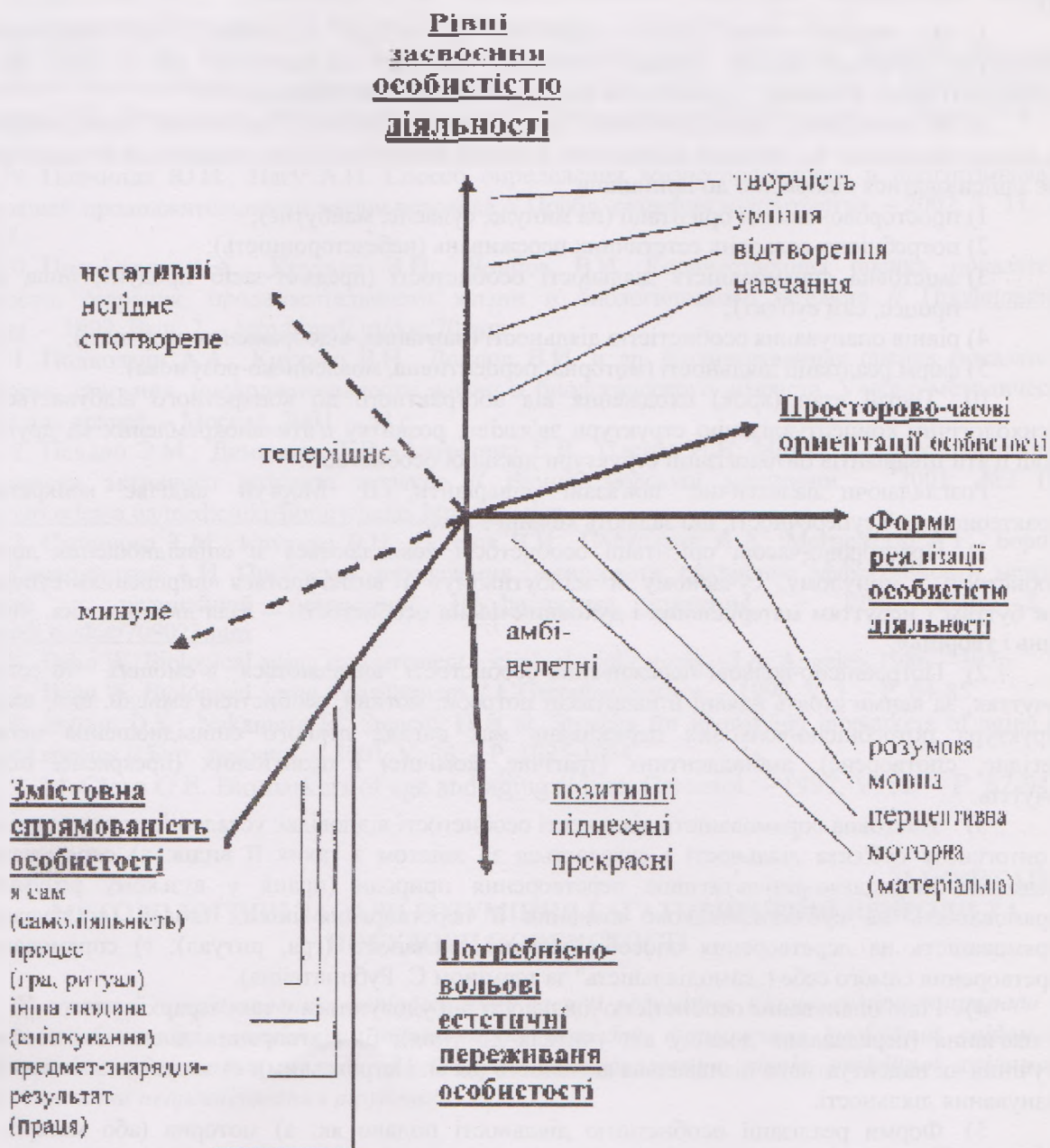
4) Рівні опанування особистістю діяльності вибудовуються у таку ієрархію, як:
а) навчання (передавання досвіду від учителя до учня); б) відтворення діяльності особистістю;
в) учіння як надситуативна пізнавальна активність (за В. Петровським); г) творчість як вищий рівень опанування діяльності.

5) Форми реалізації особистістю діяльності подано як: а) моторна (або матеріальна за П.Гальперінім); б) перцептивна (за Н. Талізіню); в) мовна; г) розумова (рефлексивна).

На основі конкретно-психологічного аналізу п'яти розглянутих інваріантів В. Моргун формулює визначення особистості: „Особистість — це людина, яка активно опановує і свідомо перетворює природу, суспільство й саму себе, яка має унікальне динамічне співвідношення просторово-часових орієнтацій, потребнісно-вольових переживань, змістовних спрямованостей, рівнів опанування й форм реалізації діяльності. Цим співвідношенням визначається свобода самовизначення особистості в її вчинках і міра відповідальності за їхні наслідки перед природою, суспільством і своїм сумлінням”.

Запропоноване В. Моргуном розуміння природи, структури особистості може бути співвіднесене із психологічними поняттями, якими традиційно описують особистість. Так, темперамент визначають за динамічними особливостями просторово-часових орієнтацій і характеристик особистості. Здібності пов'язують з інваріантами рівнів і форм реалізації діяльності особистості. Ціннісні орієнтації, спрямованість особистості задаються потребнісно-вольовими переживаннями людиною змістів діяльності тощо.

Негативна структура особистості

У логіці запропонованої концепції знаходять своє відображення й інші психологічні поняття, зокрема, психологічної й соціальної зрілості особистості. Зважаючи на соціальну значущість проблеми релігійної свідомості молоді, і, оскільки саме в період юнацтва відбувається її становлення, нами обрано тему дослідження релігійної свідомості студентської молоді та співвідношення рівнів релігійної свідомості організованих та неорганізованих віруючих.

Об'єкт дослідження - процес формування релігійної свідомості студентської молоді вищих навчальних закладів.

Предмет дослідження - психологічні особливості формування релігійної свідомості студентської молоді та співвідношення рівнів релігійної свідомості організованих і неорганізованих віруючих.

В основу дослідження покладена така гіпотеза: на формування релігійної свідомості молоді впливають індивідуально-психологічні, вікові, статеві особливості, засоби релігії, якими здійснюється вплив. А також відмінності у видах релігійності неорганізованих і організованих віруючих в юнацькому віці.

Метою нашого дослідження є спроба встановити взаємозв'язок між індивідуально-типологічними характеристиками: релігійною свідомістю молоді та видами релігійності, що сформувалися у двох досліджуваних групах - неорганізованих (досліджувані - студенти Львівського національного університету ім. Івана Франка) та організованих (досліджувані студенти Українського католицького університету) віруючих. Для перевірки гіпотези було обрано технологію констатуючого зрізу. Розроблено психодіагностичний комплекс дослідження видів релігійності в юнацькому віці залежно від свідомості особистості, на яку здійснюється вплив, спрямованості й особистішої готовності сприймати цей вплив. Нами використано розроблений С.А. Белорусовим (модифікований Н. Жигайло) "Опитувальник католицької віри".

Опитувальник призначений для виявлення проблематичних сфер духовного досвіду. С.А. Белорусов виділяє такі сфери: священно-молитовне духовне писання, моральна укоріненість у християнському житті. За запропонованим коефіцієнтом релігійності, який визначають за формулою $Kp=N/3$, де N - кількість набраних балів, знаходять ступінь релігійності особистості.

Шкала релігійності:

0-2 балів - дифузна релігійність;

3-4 балів - ситуативна релігійність;

5-7 балів - наявна релігійність;

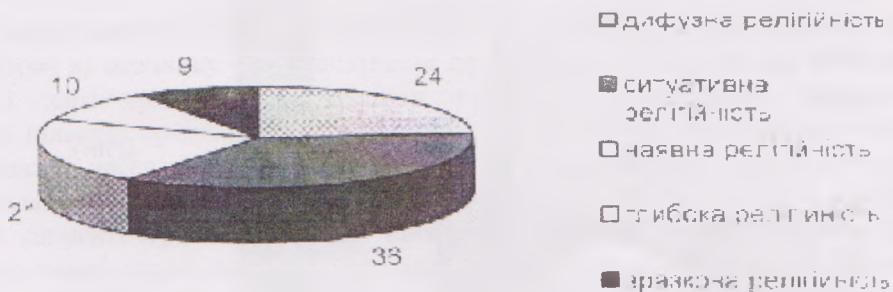
8-10 балів - глибока релігійність;

11-13 балів - зразкова релігійність.

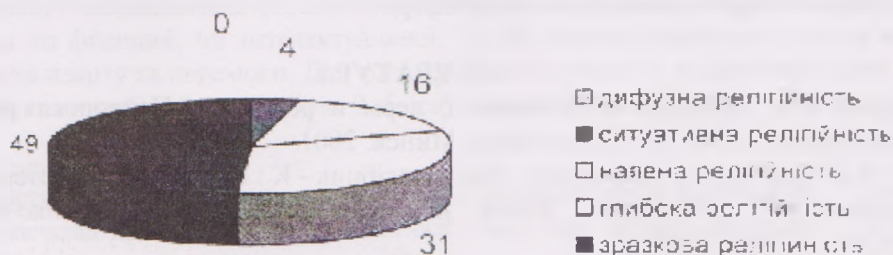
Результати проведеного дослідження загалом за вибіркою респондентів засвідчили висунуту гіпотезу щодо наявної залежності між спрямованістю, структурою релігійної свідомості, конформністю та типом релігійності, що сформувався в особистості в юнацькому віці.

Ступінь вираженості релігійності є досить різноманітним: мінімальне значення у вибірці - 2,0 бали, а максимальне - 12,3 бали, показники яких значно вищі у вибірці релігійно організованого юнацтва: мінімальне значення там 16,0 балів, а максимальне 24,3 бали. Типи релігійності в обох групах розподілилися так: (див. мал. 1-2).

Діаграма розподілу типів релігійності у студентів ЛНУ

Діаграма розподілу типів релігійності у студентів УКУ

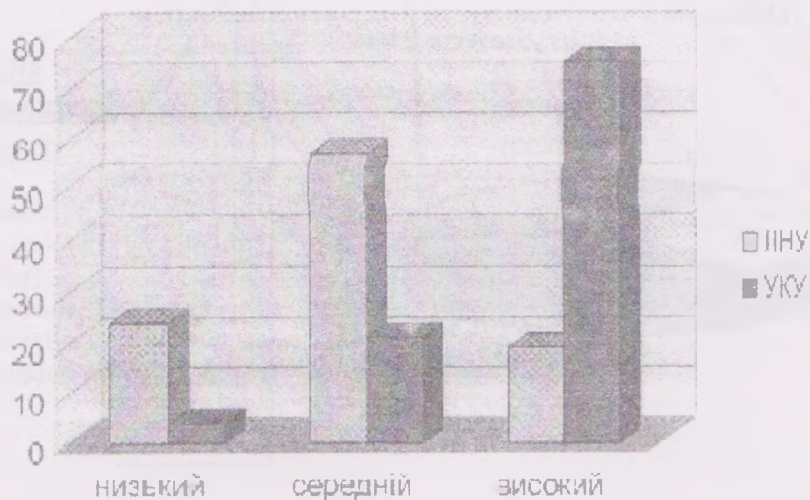

З отриманих кругових діаграм стає очевидним, що у неорганізованих віруючих, які не мають чіткої релігійної організації, має місце така релігійність: 41% - дифузний тип, для якого характерний брак релігійної активності, заперечення власної релігійності: 48% досліджуваних мають ситуативний тип релігійності, тобто віра в Бога та церковні ідеї залежить від умов ситуації: відвідання церкви на великі релігійні свята, при життєвих негараздах тощо. Найменша частина досліджуваних (9 %) має наявний тип релігійності, тобто вірять у Бога і виконують його волю незалежно від ситуації, проте це не заважає їхній нормальній життєдіяльності. Глибокий тип релігійності - 2%, зразкового типу у цій частині вибірки виявлено не було. Натомість студенти духовного закладу мають тільки найвищі ступені релігійності: 65% - глибокий тип - підвищена релігійна активність, наявність глибоких знань, сильних релігійних переживань, намагання виконувати ритуали та вимоги церкви. Найбільша частина групи організованого віруючого юнацтва 48% - має зразковий тип, що є ідеалом виховання релігії. Наявний тип - 5%.

Отже, можна сказати, що у звичайних умовах життя юнацтва переважає формування лише дифузного, ситуативного та наявного типів релігійності. Глибокий та зразковий типи виникають при цілеспрямованих впливах у спеціальних закладах, групах, спеціально організованому (самою людиною чи іншими) середовищі.

На підставі методики С.А. Белорусова можна сказати, що релігійні цінності та ідеї мають місце в житті сучасного юнацтва. Виявлено, що релігійність (тип відношення до релігії) сформована на різних рівнях: емоційному, раціональному і втілюється в поведінці досліджуваних. Вона є різною в неорганізованих і організованих віруючих. Звичайно, це пояснюється цілями і завданнями УКУ, порівняно із ЛНУ ім. Івана Франка, що свідчить про гармонійну, позитивну релігійність у духовному закладі.

Співвідношення рівнів релігійної свідомості студентів ЛНУ і УКУ

Отримані дані засвідчують те, що головним чинником впливу релігії на юнацтво як неорганізованих віруючих є емоційна сфера в структурі релігійної свідомості. Проте в УКУ ця тенденція виявлена не так яскраво, хоча також переважає емоційна сфера. Отже, релігійність неорганізованих віруючих в основному базується на емоціях, а організовані засвоюють релігію гармонійно, з незначним переважанням емоційної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белорусов С.А. Психология духовности, веры и религии // Психология религиозности и мистицизма: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко. Минск. 2001.
2. Варій М.Й. Психологія особистості: Навч. посібник - К.: Центр учбової літератури. 2008.
3. Васянович Г.П. Моральні права й відповідальність: теоретико-методологічний аспект: Монографія. — Львів, 2000.
4. Максименко С.Д. Основи генетичної психології. - К., 1998.
5. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: В 2 т.- К., 2002.

6. Максименко С.Д. Генезис существования личности.- К., 2006.
7. Моргун В.Ф. Концепція багатовимірного розвитку особистості та її застосування // Філософська і соціологічна думка, 1992. - №2.
8. Москалець В.П. Психологія релігії: Посібник.- К., 2004.
9. Психологія. З викладом основ психології релігії / За ред. о. Ю. Макселона.- Львів, 1998.
10. Рибалка В.В. Моністична концепція багатовимірного розвитку особистості Психолог, 2003. - №20.
11. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навч. посібник -К.. 2005.
12. Фромм Е. Психоанализ и религия // Сумерки богов. - М., 1989.
13. Хоронжий А.Г. Соціологія релігії: Курс лекцій. - Львів, 2005.

Л.І. КОТИК, О.В. СУШКО

НОВІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ДОЗВІЛЛЯ НАСЕЛЕННЯ М. ЛЬВОВА: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ

Розглянуто тенденції розвитку нових видів дозвілля м. Львова на прикладі забави “AutoQuest”. Проаналізовано динаміку розвитку забави та її видове різноманіття й територіальне поширення. Складено соціологічний портрет учасника забави, обґрунтовано мотиваційні моменти залучення до гри, виокремлено сильні та слабкі сторони дійства.

Рассмотрено тенденции развития новых видов отдыха г. Львова на примере игры “AutoQuest”. Проанализировано динамику развития игры, ее видовое разнообразие и территориальное распространение. Составлен социологический портрет участника забавы, аргументированы мотивационные моменты прихода в игру, выделено сильные и слабые стороны действия.

Statue and tendencies of the play “AutoQuest” of the Lviv city have been regarded.

Серед багатоманіття сфер господарювання, які активно розвиваються на даний момент на території м. Львова на особливу увагу заслуговує сфера дозвілля. На сьогодні вона перебуває в стадії формування й характеризується процесами видової диверсифікації пропонованих послуг, спеціалізації та цільової орієнтації вже існуючих послуг. Все це відбувається на фоні активізації “ігрової діяльності” населення м. Львова, як одного із різновидів – разом з “егодіяльністю” та “службовою діяльністю” – загальної діяльності людини, за П. Смирновим [2, с. 201–202].

Зараз в сегменті ігрової діяльності населення м. Львова можна виділити сферу пасивного часопроведення: комп’ютерні локальні, мережеві, on-line ігри; форуми, чати; віртуальні та реальні казино; ігрові автомати, та сферу активного часопроведення: paintball (метання кульками з фарби), strike ball (імітація війни), carting (гонки на машинах), sky surfing (парашутний спорт), вейк-бординг (плавання на дошці за катером, який створює велику хвилю), паркур (біг з перешкодами), лазерні стрільби тощо. Одним із таких різновидів активного ігрового відпочинку, який розвивається на теренах м. Львова є квест (від англ. quest – пошук).

Вперше на території України даний вид ігрової діяльності з’явився в 2002 р. у формі автоквесту (пошук та виконання завдань з використанням пересувного засобу – автомобіля). На територію нашої держави ця забава прийшла з Білорусі, хоча до того аналогічні види дозвілля вже організовувалися в Німеччині (Берлін), Швеції (Стокгольм), Росії (Москва, Санкт-Петербург, Новосибірськ) тощо.

Автоквест – це командна гра, яка не потребує від осіб, які приймають в ній участь спеціальної підготовки, чи то фізичної, чи інтелектуальної. У ній можуть приймати участь всі бажаючі, яким близьке відчуття азарту та перемоги. Для того, щоб взяти участь у забаві необхідно: а) створити свою команду: один автомобіль з екіпажем 2–5 осіб, включаючи драйвера (від англ. drive – водити,

* “Егодіяльність” – забезпечує існування, потреби та приносить певну вигоду діячу. “Службова діяльність” – полягає в забезпеченні діячем потреб сторонніх осіб, сил тощо. “Ігрова діяльність” – виконується діячем з метою самого процесу.